

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1946 kl. 5 em.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående främjande av tillkomsten av upplysningsfilmer för spridande av kunskap om samhällets sociala hjälperksamhet.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 386, av fru *Västberg*, har yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning om på vad sätt och i vilken utsträckning statsmakterna kunna och böra främja tillkomsten av kortare upplysningsfilmer i syfte att popularisera och sprida kunskap om i främsta rummet samhällets egen sociala hjälperksamhet.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Yttranden. Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, Centralförbundet för socialt arbete samt styrelserna för svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund.

Socialstyrelsen, som finner en utredning i motionens syfte vara befogad, framhåller bland annat, att filmen är ett lämpligt medel att på ett lättfattligt sätt sprida kunskap om våra sociala reformer och om deras bakgrund, syfte och praktiska tillämpning. Genom filmen kan nås kontakt med många medborgare, som eljest icke få någon närmare kännedom om det sociala reformarbetet. Socialstyrelsen erinrar om att filmen redan med gott resultat utnyttjats i viss utsträckning för att sprida upplysning i sociala frågor och att även utomlands, särskilt i Danmark, filmen använts i stor utsträckning för social upplysning. Inom socialstyrelsen ha vid olika tillfällen möjligheterna att utnyttja filmen inom socialvården diskuterats. För de grenar av denna, som styrelsen har att företräda, torde den sociala upplysningsfilmen i form av kortfilm och förspel vid de ordinarie filmföreställningarna kunna få en icke ringa betydelse. Styrelsen anför vidare:

Genom anlitan de av filmen kunna också de personer, som i egenskap av tjänstemän eller ledamöter i styrelser och nämnder äro verksamma inom socialvården, instrueras i sitt ansvarsfulla arbete. Intresse kan på denna väg även väckas för förebyggande hjälpåtgärder, som kräva allmänhetens och enskilda medborgares medverkan, exempelvis övertvaktningens verksamhet, familjevården för alkoholister samt beredande av fosterhem åt barn. Människorna kunna i det hela intresseras för att delta i det socialvårdande arbetet genom att på olika sätt bistå vederbörande myndigheter i deras verksamhet. Filmen torde i väsentlig grad kunna bidra till att skapa ett förtroendefullt samarbete mellan myndigheterna och allmänheten.

Medicinalstyrelsen, som åberopar en av styrelsens pressombudsman K. L. Walles utarbetad promemoria, förordar att den i motionen ifrågasatta utredningen utan dröjsmål kommer till stånd och att för den händelse så skulle bli fallet medicinalstyrelsen blir representerad i utredningen.

Av den åberopade promemorian framgår bland annat, att medicinalstyrelsen hittills låtit inspela dels en film mot difteri, dels en film mot könssjukdomar, vilka båda visats som kortfilm på landets biografer, samt att medicinalstyrelsen i dagarna hos Kungl. Maj:t begärt anslag för inspelning av en kortfilm om sjuksköterskornas utbildning. Vidare meddelas, att flera landsting inspelat eller planera inspelning av filmer, som visa landstingens olika verksamhetsområden. I dessa filmer intar sjukvården en framskjuten plats. Vidare erinras om att staten under kriget genom direkta anslag främjade tillkomsten av svenska kortfilmer; bland annat tillkom under överinseende av statens informationsstyrelse ett 20-tal filmer. Promemorian utmynnar i ett framhållande av att tiden nu borde vara inne att även filmen tages till hjälp i upplysningsverksamheten, där så lämpligen kan ske.

I anslutning till promemorian framhåller medicinalstyrelsen, att den av styrelsen bedrivna och planerade verksamheten representerar blott en bråkdel av vad som fordras för att medborgarna skola erhålla kännedom och upprepade påminnelser om de resurser, som i samhällets regi finnas att tillgå i hälso- och sjukvårdande syfte.

Fångvårdsstyrelsen säger sig dela motionärens uppfattning, att samhället och dess organ i högre grad än vad nu sker bör utnyttja filmen som hjälpmedel i sin upplysningsverksamhet beträffande olika socialreformer och samhällets åtgärder för att hjälpa, vårda och stödja den enskilde i nöd och bryderi. Vad fångvården beträffar har denna särskilt under senare år undergått en utveckling, som alltmer syftar till att giva själva anstaltsvistelsen karaktär av social hjälpverksamhet. I den nya verkställighetslagen, som träder i kraft den 1 juli 1946, har slutligen fångvårdsarbetets karaktär av social hjälpverksamhet ytterligare betonats. Styrelsen finner, att en filmning i lämplig utsträckning av anstalterna och deras verksamhet skulle skapa möjligheter att skingra rådande missuppfattning. Vidare anför styrelsen:

Motionärernas uppslag synes värt särskilt beaktande i den mån genom film kunde spridas bättre kännedom om den verksamhet, som till stöd för villkorligt dömda, frigivna och utskrivna utövas av konsulenter, skyddsföreningar och andra organ. Här synes en upplysningsverksamhet vara särskilt påkallad. Ett önskemål vore därvid, att man också kunde påverka allmänheten till en mänskligare inställning gent emot lagöverträdaren. Styrelsen tänker särskilt på om upplysningsverksamheten kunde läggas så att den kunde hjälpa till att övervinna de belänkligheter mot att bereda anställning åt lagöverträdare som utgör ett hinder i allmänt skyddsarbete. Måhända skulle också arbetskamrater kunna påverkas att känna ansvar för den, som efter ett misslyckande försöker att komma på fötter igen.

Centralförbundet för socialt arbete, som tillstyrker den i motionen föreslagna utredningen, framhåller bland annat, att den starka socialpolitiska utveckling, som vi nu stå mitt uppe i, allt mer aktualiserat behovet av social upplysningsverksamhet inte endast för de förtroendemän och tjänstemän, som direkt ha att ansvara för de olika socialreformernas verkställighet, utan även för allmänheten, samt finner att filmen öppnar stora möjligheter härvidlag.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet meddelar, att landstingen under senare år i ökad omfattning tagit filmen i sin tjänst, när det gällt att göra länsinvånarna närmare förtrogna med den omfattande sociala verksamhet, främst på hälso- och sjukvårdens område, som landstingen ha sig anförtrodd. Styrelsen anför vidare:

Sålunda hava omkring halva antalet landsting redan upptagit eller fattat beslut om upptagande av filmer, belysande resp. landstings verksamhetsuppgifter. Inom ytterligare några landstingsområden är denna fråga föremål för utredning. Även när det gällt att belysa vissa socialhygieniska verksamhetsgrenar, t. ex. distriktssköterskornas arbete, har filmen med gott resultat tagits i anspråk. Planer föreligga att med filmens hjälp lämna upplysning även rörande vissa andra spörsmål, t. ex. sjuksköterskeutbildningen och kampen mot tuberkulosen. Tendensen går sålunda mot ett ökat användande av filmen för att sprida kunskap och upplysning i sociala frågor. Men hänsyn härtill synes det tveksamt, om den i motionen ifrågasatta utredningen är behövlig.

Styrelsen för svenska stadsförbundet inskränker sig till att utan vidare kommentarer tillstyrka en utredning i enlighet med motionärens hemställan.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund tillstyrker motionen. Styrelsen anser det självklart, att filmen hör till de hjälpmedel, som skola tagas i anspråk för en mera brett upplagd upplysningsverksamhet. Filmen har också redan i detta syfte i någon mån utnyttjats av såväl primärkommuner som landsting, och erfarenheterna härav torde mana till efterföljd i större skala.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra.

Samtliga remissinstanser vitsorda önskvärdheten av upplysningsfilmer i syfte att sprida kunskap om samhällets sociala hjälpverksamhet. Landstingen ha i betydande omfattning anlitat denna form för spridande av upplysning. Även vissa statliga institutioner, som syssla med socialt arbete, ha med goda erfarenheter tagit filmen i sin tjänst. Emellertid förhåller det sig, såsom en av remissinstanserna påpekat, uppenbarligen på det sättet, att den hittills bedrivna eller planerade verksamheten på området allenast representerar en bråkdel av vad som fordras för att medborgarna skola erhålla kännedom om väsentliga delar av den samhällsvårdande verksamheten. När det gäller vissa avsnitt av samhällets vårdande uppgifter kunna understundom vanföreställningar uppkomma, exempelvis när det gäller fångvård och sinnessjukvård.

I detta avseende skulle objektivt hållna upplysningsfilmer fylla en uppgift. Dylika och likartade filmer skulle måhända även kunna bli ett led i den undervisning i samhällskunskap, som meddelas i skolorna.

Med stöd av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del med anledning av förevarande motion, II: 386, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning om och på vad sätt och i vilken utsträckning statsmakterna kunna och bära främja tillkomsten av kortare upplysningsfilmer i syfte att popularisera och sprida kunskap om i främsta rummet samhällets egen sociala hjälpverksamhet.

Stockholm den 21 mars 1946.

På utskottets vägnar:

MANNE STÅHL.

Närvarande: Herrar Ståhl och Allard, fru Boman, fröken Olsson, herrar Svensson i Stenkyrka, Lundqvist, Hægglom, fru Eriksson och herr Johnsson i Skoglösa.
